

Norsk Fosterhjemsforenings innspill til Blds Arbeidsgruppe 2011

August 2011

v/generalsekretær Tove M S Wahlstrøm

Norsk Fosterhjemsforening legger vekt på at fosterhjemsomsorgen må få en høyere kvalitet og fokus enn hva nå er tilfellet. Det gjelder både det statlige og kommunale barnevern. Et helhetlig, forutsigbar og langsiktig perspektiv er avgjørende for barnet som etablert voksen. Kvalifiserte, stabile voksne og kvalifisert oppfølging fra plassering til 23 år eller ferdig med utdanning, må være målet der det offentlige har overtatt omsorgen.

Det oppnås ved bant annet følgende punkter(punktene følger ikke Arbeidsgruppens mandatspunkter):

01 Utredning

02 Oppfølging av foreldre

03 Kvalifisert oppfølging og veiledning av fosterforeldre

04 Oppfølging av lovverk og retningslinjer/tilsynsfører

05 Flytting av barn som bor i fosterhjem

06 Enhetlig praksis, statlig og kommunalt barnevern

07 Godtgjøring – KS satser

08 Fosterforeldre – oppdragstakere/frilansere/arbeidstakere

09 Partsrettigheter for fosterforeldre

10 Partnerskap/samarbeid

01 Utredning av barnet før plassering.

Det er ikke alltid mulig å få full utredning før plassering, men med systematiske verktøy som Kvellos kartleggingsmal og Mitt Liv – biografisk arbeid med barn – å lage en livsbok, Euro-ADAD med mer, vil en sikre at utredning før plassering ivaretas. Utredning bør skje innenfor skole, helse, tannpleie og psykososialt og innhenting av viktig informasjon til at barnet kan få sin livshistorie med seg. Slik at det offentlige sikrer at barna forstår hva som har skjedd, skjer og vil komme til å skje samt få informasjon. Utredning må skje også etter plassering og det foreslås at alle fosterbarn automatisk kommer inn i BUP systemet når beslutningen om fosterhjem er tatt. BUPs kompetanse kan brukes i oppfølging og veiledning til fosterbarn og fosterforeldre og fosterforeldres egne barn.

02 Oppfølging av biologiske foreldre der barnet bor i fosterhjem.

Det er viktig at biologiske foreldre følges opp da de er viktige personer i barnets liv. Det er viktig at foreldre får en nøytral instans for bearbeiding av sin sorg av at barnet ikke bor hjemme, samt at de får hjelp til å bli gode foreldre der det er besluttet samvær, videre hjelp til å styrke samarbeid mellom fosterforeldre og foreldre, (co-parenting) da foreldre må sees på som en ressurs, samt der planen er tilbakeføring av barnet. Foreldre bør få tilbud om Pride kurs på lik linje med kurs som gis fosterforeldre.

Hvert fylke bør etablere et nøytralt Foreldresenter eller at Familievern og BUF utvides til å gjøre denne oppgaven.

Det finnes gode eksempler fra foreldregupper i Kristiansand og Kirkens Bymisjon.

03 Oppfølging og veiledning av fosterforeldre

Her er det store behov for å øke kompetansen for ansatte i stat og kommune som arbeider innenfor fosterhjemsomsorgen samt for fosterforeldre.

Fosterbarn er tatt ut av en omsorgssvikt-situasjon og i tillegg vil en flytting medføre ytterligere traume for barn. For at fosterhjems plasseringen skal være til utvikling for barnet, må barnet gis oppfølging og eventuelle tiltak i forhold til den utredning som foreligger av barnet. Det vil i de fleste tilfeller ikke være nok med en plassering utenfor hjemmet. Plassering i fosterhjem er ikke et mål alene. Det er nødvendig med omfattende kartlegging og oppfølging slik at barnet får bearbeidet det de har opplevd.

Forslag til tiltak

Kompetanse og kvalitet innen fosterhjemsomsorg må heves. Utdanningen ved høyskolene bør økes til 4-5 år og med større vekt på fosterhjemsomsorgen. Kompleksiteten i fosterhjemsomsorgen gjør at et minimum på 5 års barnevernfaglig erfaring bør ligge til grunn før saksbehandler går inn i fosterhjemsomsorgen.

Bufetat ved fosterhjemstjenesten og barneverntjenesten i kommunen følger tett opp med veiledning og kurs de første 2 årene, deretter vurderes behovet fortløpende.

Det bør innføres kvalitetssikring av fosterforeldre og alt fra Pride og kurs/veiledning bør være obligatorisk og ikke bare et tilbud som i dag.

Fosterforeldre som går inn i et oppdrag må vite hvilken oppfølging og veiledning som gis under hele plasseringen. Det må komme klarere frem i avtaler og retningslinjer hva fosterforeldre har krav på av oppfølging/kurs og veiledning.

Der lover og retningslinjer i dag ikke følges bør barnevernet gis sanksjoner fra instans utenfor egen etat.

Fosterhjemmet må få tilgang på både fast gruppeveiledning og individuell veiledning de 2 første årene. Kurspakker/fast veiledning til fosterhjemmet, i alle overgangsfaser barnet gjennomgår i plasseringen. Det betyr at alle i fosterhjemmet blir inkludert: fosterbarnet, fosterforeldre og biologiske barn.

Alle fosterbarn forelås skrevet inn i Barne- og ungdomspsykiatrien ved plassering. Der kan de få oppfølging etter behov i de ulike utfordringer som følger med alder og utvikling, samtidig kan en tenke at BUP kan ta noe av veiledning som skal gis til fosterforeldre.

Å komme tidlig inn med omsorgsovertakelse der det er nødvendig. Adopsjon der det er mulig. Full tilgang til ressurser innenfor BUP for adopterte fosterbarn bør være en selvfølge.

04 Oppfølging av lovverk og retningslinjer/Tilsynsfører

Tilsynsfører for fosterbarn er lovpålagt men fungerer ikke etter intensjonen. I dag er denne ordningen ingen rettsikkerhet for fosterbarnet.

Alt annet tilsyn ligger i dag hos helsetilsynet med Fylkesmannen som utøvende organ. Tilsynsfører for fosterhjem bør også flyttes over til Fylkesmann og innhold må sikre at planer, vedtak, at barnet har medinnflytelse i sin sak, sikre rettsikkerheten spesielt for barn under 15. Det må vurderes eventuelle sanksjoner ovenfor barnevernet der vedtak, lover, planer ikke følges opp. Tilsyn overført myndighet??

Forslag at tilsynsfører får hovedansvar for at livsbok blir fylt ut og at barnets livshistorie sikres for hvert enkelt barn.

I retningslinjer brukes en del bør og kan noe som gir for store muligheter for utøvelse av skjønn og medfører ulik praksis.

Likeledes bør ordene "godt nok" fjernes.

05 Flytting av barn som bor i fosterhjem

Det må gjøres en endring i forhold til flytting av fosterbarn både i forhold til frivillig plassering og plassering etter omsorgsovertakelse.

Ved frivillige plasseringer har Norsk Fosterhjemsforening flere ganger blitt kjent med at barn flyttes tilbake til foreldre selv etter flere års plassering utenfor hjemmet. Uten forutgående undersøkelse hvorvidt hjemmeforhold er tilfredsstillende eller at fylkesnemda har vurdert saken.

Barnevernet kan i dag flytte barn med et enkeltvedtak, uten at det blir registrert i statistikk, eller uten å ha snakket med verken barn, foreldre eller fosterforeldre før det skjer.

Norsk Fosterhjemsforening foreslår at alle flyttinger behandles i fylkesnemd, og melding om flytting sendes Fylkesmann og SSB.

Mindre dramatisk er å lage en forskrift som sier at alle flyttinger skal drøftes med nøytral instans eventuelt bufetat før avgjørelser tas. Da vil kommunen få bistand i tillegg til å kartlegge flyttingen.

Større kvalitetssikring av fosterforeldre, bedre oppfølging med veiledning og kurs for hele fosterhjemmet (fosterbarn, fosterforeldre og deres biologiske barn), utredning av barnets behov, klarere rettigheter til fosterforeldre slik at de kan utøve sin foreldrefunksjon etc vil være elementer som reduserer utilsiktet flytting.

Det må drøftes og undersøkes mulighet for partsrettigheter for fosterforeldre utover det de har i dag. Partsrettigheter som også utløser fri advokat hjelp.

En oppsigelse på 3 måneder gir også uforutsigbarhet og ustabilitet noe som må endres.

Her er behov for mer forskning. Utilsiktet flytting kan være mye; barnevernet tar initiativ til flytting, fosterbarnet vil flytte, fosterforeldre sier opp etc.

Det er og behov for flere kategorier i statistikken slik at flyttingen bakgrunn kommer frem.

SSB gir ikke godt nok bilde på hva som reelt skjer.

06 Enhetlig praksis statlig- og kommunalt barnevern

Norsk Fosterhjemsforening får kjennskap til hvordan fosterhjemsomsorgen fungerer både på det statlige og kommunale nivå. Her er i dag alt for store forskjeller mellom saksbehandlere ved ett og samme kontor, mellom kommuner og de statlige regioner (Bufetat) hva gjelder oppfølging, tilbud om kurs og forsterkninger og økonomiske yteler. Det er et klart behov for enkle, klare retningslinjer som ikke baseres på så mye skjønn som i dag og ikke tar hensyn til kommunens økonomi.

Nærmere 90 % av alle barn som plasseres i fosterhjem plasseres i kommunale fosterhjem. Undersøkelser kan tyde på at ca 50% av kommunale fosterhjem har forsterkninger i kortere eller lengre tid. Disse forsterkninger har i dag ingen klare retningslinjer og div frikjøpsordninger gir store variasjoner hvor du bor i landet.

Det er ved forsterkninger i fosterhjemmet at forskjellene blir store mellom kommunene. NFF mener at frikjøp utover 50% er ikke vanlige fosterhjem.

Frikjøp praktiseres ulikt og NFF har kjennskap til at det kan variere i forhold til barns behov og fosterforeldres forhandlingsevne, fra 5 eller 6 KS og får det. NFF mener det bør diskuteres hvorvidt eksempelvis 4 KS bør være maks innenfor kommunale fosterhjem??

Her må det gjøres mer forskning og utredning slik at det barnets mulighet blir den samme uavhengig hvor det bor i landet.

I dag forhandles det frem avtaler mellom fosterforeldre og barnevernet noe en bør komme bort fra. Fosterforeldre er ikke utdannet forhandlere, og det er en rolle som ikke fosterforeldre skal ha. Det må komme retningslinjer som blir enkle å forvalte slik at hver enkelt saksbehandlers skjønn ikke blir styrende, ei heller kommunens økonomi.

Her er det behov for å gjøre undersøkelser hva slags forsterkninger som gis og hvilke kriterier som legges til grunn for forsterkning.

Lage retningslinjer for frikjøp som blir enklere å forvalte. Frikjøp over 1 år bør det overføres til statlig tiltak? Kanskje en også skal vurdere hvorvidt statlige fosterhjem (familiehjem og beredskapshjem) skal bli et "tredje tiltak" og ikke kalles fosterhjem!!.

Ved forsterkninger i fosterhjemmet bør både det statlige- og kommunale barnevern samarbeide for å komme frem til beste løsninger.

Det blir mye konflikter rundt nedtrapping av forsterkning og frikjøp. Kommunene skal spare penger og ønsker å trappe ned frikjøp og forsterkninger raskere enn det fosterforeldre ønsker. Hvem bestemmer? I den nye fosterhjemsavtalen står det at barnets tiltaksplan skal være grunnlaget for å bestemme forsterkning.

07 Godtgjørelser etter KS satser

Over 50% av kommunale fosterhjem utbetales etter veiledende satser fra KS. Denne summen varierer mellom kr 10.848 til 12.981 for utgiftsdekning og arbeidsgodtgjøring til sammen

alt avhengig av barnets alder. Arbeidsgodtgjøring utgjør kr 6 370 for alle aldersgrupper – dette før skatt trekkes.

Norsk Fosterhjemforening foreslår at grunnsatsen (i arbeidsgodtgjørelsen) økes med 1KS slik at privat pensjonsforsikring og andre forsikringer kan kjøpes I dag gjør arbeidsgodtgjøringen fosterforeldre til minstepensjonister. Utgiftsdekning dekker ikke reelle utgifter som ferie, datautstyr, sportsutstyr og lignende og må komme på et annet nivå. Utgiftsdekning foreslås hevet til min kr10 000 for ungdom , noe mindre for ungdom.

Alle fosterforeldre må også sikres kompensasjon der de kommer i direkte økonomisk tap. Dette gjelder ved sykdom (sykepenger utbetales etter 17 dag), permitteringer, uføretrygd m m. Her må det ryddes opp i fosterforeldres forhold til NAV rettigheter.

For å frigjøre saksbehandler i det kommunale barnevernet kan en tenke løsninger at NAV utbetaler godtgjørelsen til fosterforeldre – derigjennom vil det også bli tydeligere der fosterhjemsgodtgjørelsen får direkte innvirkning på div utbetalinger av trygdeytelser.

08 Fosterforeldre – oppdragstakere/filansere/arbeidstakere

Skal det norske barnevernet fortsette å plassere barn under omsorg til oppdragstakere og frilansere? Er det sammenheng med å være frilanser og ha daglig omsorg for andres barn? Frilanser status passer ikke sammen med et fosterhjemsoppdrag. De må ha fastere oppdrag

3 måneders oppsigelse for et barn plassert i fosterhjem er heller ikke forenlig med stabilitet og forutsigbarhet.

Fosterforeldre faller mellom flere stoler, ikke fullt ut oppdragstakere ei heller fullt ut frilansere og samtidig nesten blitt en profesjon som ligger utenfor arbeidslivet. Det er en

sammenblanding av statlige og kommunale fosterhjem på en uheldig måte i dag, og det er behov for avklaringer både utad og innad.

Det foreslås en gjennomgang av både fosterforeldres rolle (oppdragstaker – frilanser) og oppsigelsestiden for barn plassert i fosterhjem. Dette for å få til bedre stabilitet og forutsigbarhet i plasseringen.

Fosterforeldre selv skal ikke forhandle om sin lønn for oppdrag. Fosterforeldre blir tapere i arbeidslivet når de søker permisjon år etter år. De taper økonomisk, dersom de ikke er gode til å forhandle. De taper pensjon. Det må også ryddes opp i fosterforeldres forhold til NAV rettigheter. De blir tapere i dette systemet og det oppleves urettferdig. Fosterforeldre er blitt en profesjon som ligger utenfor arbeidslivet.

09 Partsrettigheter for fosterforeldre

Her vises til eget skriv fra Norsk Fosterhjemsforening sendt over til barnevernpanelet 20.06 2011

Ref

”

Fosterforeldres eventuelle partsrettigheter - vil inngå i flere av mandatpunktene.

Behovet for partsrettigheter for fosterforeldre vil blant annet komme frem i forbindelse med manglende informasjon, - innsyn i saksdokumenter, bli tatt med i avgjørelser, mulighet til å klage på vedtak, mulighet til å la seg bistå av advokat, øke rettssikkerheten for barn under 15 år osv.

Partsrettigheter for fosterforeldre på vegne av seg selv og partsrettigheter i forhold til det barnet de har daglig omsorg for?

Partsrettigheter for fosterforeldre vil kanskje også bety at det må etableres et myndighetsnivå over barnevernet som kan følge opp at vedtak, planer, målsetninger, lover og retningslinjer blir fulgt. Dette myndighetsnivå må kunne gi sanksjoner der det ikke følges.

Den eneste rettigheten fosterforeldre har i dag er den underskrevne avtalen de gjør med det kommunale barnevernet. Det er i seg selv ingen dårlig avtale dersom den følges og gjennomgås en gang i året.

Som vedlegg til revidert kommunal avtale (2011) ligger et skriv om fosterforeldres arbeidsrettslige stilling og sosiale rettigheter.

Det er flere nasjonale grupper i gang, og fosterforeldres eventuelle partsrettigheter vil muligens sees i sammenheng med hva gruppen som utreder Det biologiske prinsipp kommer frem til. Dersom denne gruppen kommer frem til å redusere biologiske foreldres rettigheter der barn er plassert i

langsiktig omsorgstiltak, vil denne reduksjonen måtte overføres til barneverntjenesten, fosterforeldre eller hjelpeverge.

Norsk Fosterhjemsforening gjør også oppmerksom på at partsrettigheter også medfører plikter som også vil gi endringer i den situasjonen mange vanlige kommunale fosterhjem har i dag.

Bakgrunn

Fosterforeldres plass i samfunnet

Intensjonen med fosterhjemmene er at fosterbarnet skal gå inn i fosterfamilien og de skal danne en tradisjonell familieenhet som ikke skiller seg for mye fra det som ellers er vanlig i samfunnet.

Fosterforeldre er ment å være noe mer og noe annet enn et arbeidsgiver/arbeidstaker forhold.

Fosterforeldre tar et viktig samfunnsansvar. Det ansvaret bør dreie seg om noe mye mer enn rettigheter og penger. (Fra St mld 40, 2001-2002)

Fosterforeldre er prisgitt barnevernets kompetanse og kapasitet

Barnevernet er pålagt stadig nye oppgaver, uten at det har fulgt ressurser med. Antall fosterhjem økte med over 50 % fra siden 1990. Det var 8526 barn og unge plassert i fosterhjem pr. 31.12.09. Antall barn i fosterhjem har vært jevnt stigende de siste årene. Det

var 65 % flere fosterbarn i 2009 enn for 16 år siden. (Bld)

Også antall forsterkede fosterhjem har økte sterkt siden siste halvdel av 90 tallet. Dette betyr økte oppgaver for barnevernet. For eksempel skal barnevernet ifølge forskriften, sammen med fosterforeldrene gjennomgå fosterhjemsavtalen minimum en gang i året. Det enkelte fosterbarn, eventuelle omsorgsplaner, tiltaksplaner eller individuelle planer, deres foreldre, fosterhjem, tilsynsfører, tiltakspersoner, skal følges opp av saksbehandler i det kommunale barnevernet. Dette kommer i tillegg til andre oppgaver. Fosterhjemsomsorg er komplisert. En saksbehandler i barnevernet har mange roller og oppgaver, barnevernfaglig, fosterbarn som har rettigheter etter andre lovverk som ofte medfører kamp med andre etater, ivaretagelse av fosterforeldre som oppdragstakere med alt det innebærer. Dersom det er en liten kommune eller dersom barnevernet er dårlig organisert, blir det veldig mye på en saksbehandler, resultatet blir sykemeldinger og stor utskifting. Mange fosterforeldre med problemer forteller at de har fått ny saksbehandler eller de er uten saksbehandler. Dårlig oppfølging og konflikter blir resultatet.

Ikke arbeidstakerrettigheter

Fosterforeldre er ikke arbeidstakere og er ikke beskyttet av arbeidsmiljøloven slik som ansatte er. De blir regnet som frilansere, selv om de ikke har den friheten som frilansere har. En frilanser kan si ja og siden ombestemme seg og si nei til ulike oppdrag. Fosterforeldre tar på seg forpliktelsen for et barn, alvoret som ligger i det, blir ikke ivaretatt med et frilanseroppdrag. Å være fosterforeldre er ikke noe man slenger innom som en frilanser. Samarbeidet mellom barnevernet og fosterforeldre er av privatrettslig karakter. Fosterforeldre har ikke andre rettigheter enn de har som privatperson. Uenigheter må løses i **samarbeid** med partene. Hvis de ikke kommer til enighet kan de be

Fylkesmannen om hjelp til å løse konflikten. Fylkesmannen kan imidlertid kun gi tilråding og ikke avgjøre saker. Når Fylkesmannen ikke kan hjelpe må avtalen enten sies opp eller bringes til retten. (Ifølge Retningslinjer for fosterhjem av 15. juli 2004). **Dette gir ikke trygghet, verken for barn eller fosterforeldre.**

Hvem er part i en barnevernssak

I henhold til forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e forstås med begrepet part "person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder". I en barnevernssak er det først og fremst barnets foreldre og barnet selv som er parter.

Er det rimelig overfor barnet at foreldre skal ha så store partsrettigheter som i dag, der planer er lagt for langvarig plassering utenfor hjemmet?

Fosterforeldres partsrettigheter

Fosterforeldre er i utgangspunktet ikke å anse som parter i saker etter barnevernloven. Heller ikke i sak som gjelder flytting etter § 4-17 regnes fosterforeldrene automatisk som parter. Hvorvidt fosterforeldrene er så direkte berørt av vedtak om flytting at de er å anse som parter, må vurderes konkret i det enkelte tilfelle. Tilknytningen mellom barnet og fosterforeldrene, og varigheten av fosterhjems plasseringen vil være sentrale momenter ved denne vurderingen.

Videre vil bakgrunnen for flytteveedtaket være av betydning for fosterforeldrenes partsstilling. Dersom vedtaket er begrunnet i forhold i fosterhjemmet, kan dette tale for at fosterforeldrene bør anses som parter.

Fosterforeldre vil i utgangspunktet ikke ha partsrettigheter når det gjelder samvær mellom barnet og biologiske foreldre. Samværsordninger mellom barn og biologiske foreldre, også i fosterforeldrenes hjem, vil i de fleste tilfelle være en forutsetning for fosterhjems plasseringen. Også i disse tilfellene kan det imidlertid unntaksvis forekomme at fosterforeldrene bør anses som parter i saken etter en konkret vurdering. Dette kan f. eks. være tilfelle der det tas sikte på en samværsordning som er særlig omfattende, og som i stor grad berører fosterfamiliens praktiske gjennomføring av dagliglivet.

Dersom fosterforeldrene anses som parter i en sak etter barnevernloven innebærer dette at fosterforeldrene kan utøve partsrettigheter på lik linje med andre parter. Dette innebærer bl.a. at fosterforeldrene har rett til dokumentinnsyn, rett til å påklage vedtak og rett til å la seg bistå av advokat.

Hvis fosterforeldre ble parter ville de ha noen rettigheter:

- De ville alltid bli varslet før vedtak treffes og gitt muligheten til å uttale seg.
- Som part ville de ha rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter.
- De ville ha klagerett i vedtak.
- De vil ha rett til å la seg bistå av advokat eller annen fullmektig på alle trinn av saksbehandlingen.
- I saker som hører under fylkesnemndas myndighetsområde har parten rett til å få oppnevnt advokat, jf. barnevernloven § 7-1 d) jf. sosialtjenesteloven § 9-5. Etter rettshjelpsloven § 22 tredje ledd nr. 2 har den private part i disse sakene krav på fri sakførsel uten behovsprøving.

Avsluttende kommentarer

Norsk Fosterhjemsforening foreslår at eventuelt fulle- eller begrensede partsrettigheter for fosterforeldre utredes videre i forhold til fordeler og ulemper og eventuell lovendring. Det foreslås å avvente rapport fra nasjonal gruppe som ser på **Biologiske prinsipper**.

Det bør også sees på rollen oppdragstaker/freelanser som fosterforeldre innehar i dag.

Planer og skriftlig avtale mellom fosterforeldre og barneverntjeneste må være mer forpliktende enn i dag. Alle plasseringsplaner (omsorgsplan, tiltaksplan og individuell plan) må behandles innen 2 år etter plassering for vurdering av tilbakeføring til foreldre eller langsiktig plassering utenfor hjemmet. I forbindelse med denne behandling bør også partsrettigheter vurderes for fosterforeldre, men partsrettigheter kan ikke utløses automatisk for alle fosterforeldre.

Videre må det for fosterbarnets beste sees på oppsigelsestid 3 mnd. Fosterforeldre er ikke vanlige arbeidstakere og barn bør ikke være på "husleiekontrakter", området må utredes.

Norsk Fosterhjemsforening mener også at det må sees på en forenkling av taushetsplikten for økt samarbeid, innsyn og delaktighet i fosterhjemsomsorgen for fosterforeldre og andre samarbeidede etater.

Som i livet ellers er alt avhengig av relasjoner, holdninger og evne til god kommunikasjon. Behovet for partsrettigheter for fosterforeldre dreier seg også om respekt og vanlig god oppførsel fra den profesjonelle saksbehandler. ”

10 Partnerskap/samarbeid

Kompetanseheving på samarbeid, ledelse og konfliktløsning. Fosterforeldre må komme i et mer partnerskap med barnevernet for de beste løsninger for fosterbarnet.

For mange fosterforeldre føler seg klientifisert av saksbehandler og det gir ikke et godt utgangspunkt for samarbeid.